

Azərbaycan Respublikası adından

QƏRAR

Bakı şəhəri

İş № 2-2(102)-419/2021

02.11.2021

ALİ MƏHKƏMƏ

Azərbaycan Respublikası adından

**Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin
Kommersiya Kollegiyası**

**İddiaçı ASC cavabdehlər “Hacı Camalxan” Kəndli
(Fermer) Təsərrüfatı, X7, X və X6
qarşı iş üzrə**

Q Ə R A R

Açar sözlər: kredit borcunun, ona hesablanmış faiz və cərimə borclarının qaytarılması, tələbin girov qoyulmuş əmlaka yönəldilməsi barədə

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Kommersiya Kollegiyası hakim Abiyeva Kəmalə Nəbi qızının sədrliyi, hakimlər Qəribov Bəhman Fərhad oğlu və Məmmədli Bəhram Məmməd oğlundan ibarət tərkibdə, Elgün Lətifovun katibliyi, iddiaçının nümayəndəsi X8, vəkili X4, cavabdeh “Hacı Camalxan” Kəndli (Fermer) Təsərrüfatının nümayəndəsi İsgəndərov Vəkil Yasin oğlunun iştirakları ilə

Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin Kommersiya Kollegiyasının 2021-ci il 1 iyun tarixli 2-2(106)-116/2021 sayılı qətnaməsindən cavabdeh “Hacı Camalxan” Kəndli (Fermer) Təsərrüfatı tərəfindən verilmiş kassasiya şikayətinə açıq məhkəmə iclasında baxılmışdır.

I. İŞİN HALLARI

1. İddiaçı ASC ilə cavabdeh “Hacı Camalxan” Kəndli (Fermer) Təsərrüfatı arasında AK130/2012 sayılı, 2012-ci il 26 aprel tarixli kredit müqaviləsi bağlanmış, müqaviləyə əsasən cavabdehə illik 6 faiz ödəmək şərti ilə 120 ay müddətinə 3.000.000 manat məbləğində kredit verilmişdir.

2. Eyni tərəflər arasında bağlanmış AK132/2012 sayılı, 2012-ci il 26 aprel tarixli dövriyyədəki malların girovu müqaviləsinə əsasən, AK130/2012 sayılı, 2012-ci il 26 aprel tarixli kredit müqaviləsi üzrə “Hacı Camalxan” Kəndli (Fermer) Təsərrüfatının mülkiyyətində olan 1.200.000 manat dəyərində dövriyyə malları - 600 baş inək (cins iribuynuzlu heyvanlar) kreditin təminatı olaraq girov ilə yüklü edilmişdir.

3. İddiaçı ASC ilə X2 arasında bağlanmış AK222/2007 sayılı, 2007-ci il 12 sentyabr tarixli ipoteka müqaviləsinə və həmin müqaviləyə 2012-ci il 26 aprel tarixli razılaşmaya əsasən, AK130/2012 sayılı, 2012-ci il 26 aprel tarixli kredit müqaviləsi üzrə X1 mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, XXX küçəsi, 58 sayılı 2 mərtəbəli fərdi yaşayış evi kreditin təminatı olaraq ipoteka ilə yüklü edilmişdir.

4. Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidməti tərəfindən 2006-cı il 18 iyul tarixdə verilmiş MH seriyalı, ***** sayılı və 2012-ci il 1 may tarixdə verilmiş MA seriyalı, ***** sayılı hüquqların dövlət qeydiyyatı haqqında daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarışdan görünür ki, Bakı şəhəri, XXX küçəsi, 58 sayılı 2 mərtəbəli fərdi yaşayış evi X1 mülkiyyətindədir və kreditin təminatı olaraq ipoteka ilə yüklü edilmişdir.

5. İddiaçı ASC ilə X7 arasında bağlanmış AK177/2009 sayılı, 2009-cu il 13 oktyabr tarixli ipoteka müqaviləsinə və həmin müqaviləyə 2012-ci il 26 aprel tarixli razılaşmaya əsasən, AK130/2012 sayılı, 2012-ci il 26 aprel tarixli kredit müqaviləsi üzrə X3 mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, XXX küçəsi, 58b sayılı fərdi yaşayış evi kreditin təminatı olaraq ipoteka ilə yüklü edilmişdir.

6. Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidməti tərəfindən 2009-cu il 9 oktyabr tarixdə verilmiş MH seriyalı, ***** sayılı və 2012-ci il 1 may tarixdə verilmiş MA seriyalı, ***** sayılı hüquqların dövlət qeydiyyatı haqqında daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarış(lar)dan görünür ki, Bakı şəhəri, XXX küçəsi, 58b sayılı fərdi yaşayış evi X3 mülkiyyətindədir və kreditin təminatı olaraq ipoteka ilə yüklü edilmişdir.

7. İddiaçı ASC ilə cavabdeh “Hacı Camalxan” Kəndli (Fermer) Təsərrüfatı arasında AK369/2012 sayılı, 2012-ci il 28 sentyabr tarixli kredit müqaviləsi bağlanmışdır. Müqaviləyə əsasən cavabdehə illik 6 faiz ödəmək şərti ilə 84 ay müddətinə 600.000 manat məbləğində kredit verilmişdir.

8. Eyni tərəflər arasında bağlanmış AK371/2012 sayılı, 2012-ci il 28 sentyabr tarixli dövriyyədəki malların girovu müqaviləsinə əsasən, AK369/2012 sayılı, 2012-ci il 28 sentyabr tarixli kredit müqaviləsi üzrə “Hacı Camalxan” Kəndli (Fermer) Təsərrüfatının mülkiyyətində olan 400.000 manat dəyərində dövriyyə malları-200 baş inək (cins iribuynuzlu heyvanlar) kreditin təminatı olaraq girov ilə yüklü edilmişdir.

9. İddiaçı ASC ilə X7 arasında bağlanmış AK370/2012 sayılı, 2012-ci il 17 noyabr tarixli ipoteka müqaviləsinə əsasən AK369/2012 sayılı, 2012-ci il 28 sentyabr tarixli kredit müqaviləsi üzrə X3 mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, Nəsimi rayonu, 28 may küçəsi, 11 sayılı evin, 11 sayılı mənzili kreditin təminatı olaraq ipoteka ilə yüklü edilmişdir.

10. Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidməti tərəfindən 2008-ci il 25 yanvar tarixində verilmiş MH seriyalı, ***** sayılı və 2012-ci il 26 noyabr tarixdə verilmiş RX seriyalı, ***** sayılı hüquqların dövlət qeydiyyatı haqqında daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarışdan görünür ki, Bakı şəhəri, Nəsimi rayonu, 28 may küçəsi, 11 sayılı evin, 11 sayılı mənzili X3 mülkiyyətindədir və kreditin təminatı olaraq ipoteka ilə yüklü edilmişdir.

11. İddiaçı ASC ilə X10 arasında bağlanmış M1-H077KK13 sayılı, 2013-cü il 18 aprel tarixli ipoteka müqaviləsinə əsasən, AK369/2012 sayılı, 2012-ci il 28 sentyabr tarixli kredit müqaviləsi üzrə X5 mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, Xətai rayonu, Əhmədli qəsəbəsi, Əhmədli-5 küçəsində yerləşən 0,18 ha torpaq sahəsi kreditin təminatı olaraq ipoteka ilə yüklü edilmişdir.

12. Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidməti tərəfindən 2012-ci il 29 dekabr tarixdə verilmiş RX seriyalı, ***** sayılı və 20 aprel 2013-cü il tarixdə verilmiş RX seriyalı, ***** sayılı hüquqların dövlət qeydiyyatı haqqında daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarış(lar)dan görünür ki, Bakı şəhəri, Xətai rayonu, Əhmədli qəsəbəsi, Əhmədli-5 küçəsində yerləşən 0,18 ha torpaq sahəsi X5 mülkiyyətindədir və kreditin təminatı olaraq ipoteka ilə yüklü edilmişdir.

13. İddiaçı ASC cavabdeh "Hacı Camalxan" Kəndli (Fermer) Təsərrüfatına borcun ödənilməsi ilə bağlı 2020-ci il 29 yanvar tarixli bildiriş-pretenziya, cavabdeh(lər)ə "ipoteka predmetinə tutmanın yönəldilməsi" barədə 2020-ci il 26 fevral tarixli bildiriş(lər) göndərmişdir.

14. İddiaçı ipoteka predmetinə tutmanın yönəldilməsi barədə bildirişin qeydə alınmasına dair 2020-ci il 12 mart tarixli ərizə ilə Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinə müraciət etmişdir.

15. 2020-ci il 29 iyun tarixli arayışdan görünür ki, cavabdehin AK130/2012 sayılı, 2012-ci il 26 aprel tarixli kredit müqaviləsi üzrə 1.791.511,02 manat məbləğində əsas borc, 120.774,01 manat məbləğində faiz borcu, 64.576,77 manat məbləğində cərimə, cəmi 1.976.861,80 manat məbləğində kredit borcu, AK369/2012 sayılı, 2012-ci il 28 sentyabr tarixli kredit müqaviləsi üzrə 99.964,35 manat məbləğində əsas borc, 8.063,79 manat məbləğində faiz borcu, 247.776,66 manat məbləğində cərimə, cəmi 355.804,8 manat məbləğində kredit borcu, ümumilikdə 2.332.666,6 manat məbləğində borcu vardır.

İŞ ÜZRƏ QƏBUL EDİLMİŞ MƏHKƏMƏ AKTLARI

a) Birinci instansiya məhkəməsində icraat

16. 2020-ci il 19 iyun tarixində İddiaçı ASC (bundan sonra mətnə iddiaçı) cavabdehlər "Hacı Camalxan" Kəndli (Fermer) Təsərrüfatı, X7, X2 və X6 (bundan sonra mətnə cavabdehlər) qarşı Şirvan Kommersiya Məhkəməsinə iddia ərizəsi ilə, daha sonra isə "iddia tələbinin dəyişdirilməsi barədə" ərizə ilə məhkəməyə müraciət edərək, AK130/2012 sayılı müqavilə üzrə 1.791.511,02 manat məbləğində əsas borc, 120.774,01 manat məbləğində faiz borcu, 64.576,77 manat məbləğində cərimə, cəmi 1.976.861,80 manat məbləğində kredit borcunun, AK369/2012 sayılı müqavilə üzrə 99.964,35 manat məbləğində əsas borc, 8.063,79 manat məbləğində faiz borcu, 247.776,66 manat məbləğində cərimə, cəmi 355.804,8 manat məbləğində kredit borcunun, ümumilikdə 2.332.666,6 manat məbləğində pul vəsaitinin, ödənilmiş 30 manat məbləğində dövlət rüsumunun və ekspertiza xərcinin müqabilində 2000 manat vəsaitin cavabdeh "Hacı Camalxan" Kəndli (Fermer) Təsərrüfatından tutularaq iddiaçıya ödənilməsi, qeyd edilən vəsaitlərin ödənilməsinin təmin etmək məqsədi ilə tələbin AK130/2012 sayılı, 2012-ci il 26 aprel tarixli kredit müqaviləsi üzrə X3 mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, XXX (Məmməd Araz) küçəsi, 58b sayılı fərdi yaşayış evi; X1 mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, XXX (Məmməd Araz) küçəsi, 58b sayılı 2 mərtəbəli fərdi yaşayış evi; "Hacı Camalxan" Kəndli (Fermer) Təsərrüfatının mülkiyyətində olan 1.200.000 manat dəyərində dövriyyə mallarına - 600 baş inək (cins iribuynuzlu heyvanlara); AK369/2012 sayılı, 2012-ci il 28 sentyabr tarixli kredit müqaviləsi üzrə X3 mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, Nəsimi rayonu, 28 may küçəsi, 11 saylı evin, 11 saylı mənzili; X5 mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, Xətai rayonu, Əhmədli qəsəbəsi, Əhmədli-5 küçəsində yerləşən 0,18 ha torpaq sahəsi; "Hacı Camalxan" Kəndli (Fermer) Təsərrüfatının mülkiyyətində olan 400.000 manat dəyərində dövriyyə mallarına - 200 baş inək (cins iribuynuzlu heyvanlara) yönəldilməsi, həmin daşınmaz əmlakların və dövriyyə mallarının açıq hərracda satılması və əldə olunan vəsaitlərin cavabdeh "Hacı Camalxan"

Kəndli (Fermer) Təsərrüfatının banka olan borcunun ödənilməsinə yönəldilməsi, satışdan əldə olunan vəsait tələbin ödənilməsi üçün yetərli olmadıqda və ya hər hansı səbəbdən ipoteka predmetinə tutma yönəldilməsinin icrası mümkün olmadıqda borcun qalıq hissəsinin cavabdehdən tutulması barədə qətnamə çıxarılmasını xahiş etmişdir.

17. İddia tələbi onunla əsaslandırılmışdır ki, İddiaçı ASC ilə cavabdeh "Hacı Camalxan" Kəndli (Fermer) Təsərrüfatı arasında bağlanmış AK130/2012 sayılı, 2012-ci il 26 aprel tarixli kredit müqaviləsinə əsasən cavabdehə 120 ay müddətinə, illik 6 faiz ödəmək şərtlə 3.000.000 manat məbləğində, AK369/2012 sayılı, 2012-ci il 28 sentyabr tarixli kredit müqaviləsinə əsasən cavabdehə 84 ay müddətinə, illik 6 faiz ödəmək şərtlə 600.000 manat məbləğində kredit verilmişdir. Həmin kredit müqavilə(lər)inin təminatı olaraq, AK130/2012 sayılı, 2012-ci il 26 aprel tarixli kredit müqaviləsi üzrə X3 mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, XXX (Məmməd Araz) küçəsi, 58b sayılı fərdi yaşayış evi; X1 mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, XXX (Məmməd Araz) küçəsi, 58b sayılı 2 mərtəbəli fərdi yaşayış evi; "Hacı Camalxan" Kəndli (Fermer) Təsərrüfatının mülkiyyətində olan 1.200.000 manat dəyərində dövriyyə malları - 600 baş inək (cins iribuynuzlu heyvanlar); AK369/2012 sayılı, 2012-ci il 28 sentyabr tarixli kredit müqaviləsi üzrə X3 mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, Nəsimi rayonu, 28 may küçəsi, 11 sayılı evin, 11 sayılı mənzili; X5 mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, Xətai rayonu, Əhmədli qəsəbəsi, Əhmədli-5 küçəsində yerləşən 0,18 ha torpaq sahəsi; "Hacı Camalxan" Kəndli (Fermer) Təsərrüfatının mülkiyyətində olan 400.000 manat dəyərində dövriyyə malları - 200 baş inək (cins iribuynuzlu heyvanlar) iddiaçının xeyrinə ipoteka ilə yüklü edilmişdir. Lakin cavabdeh müqavilə şərtlərini pozaraq öhdəliyi vaxtında və lazımi qaydada icra etməmişdir. Dəfərlərlə xəbərdarlıq edilse də, bunun heç bir nəticəsi olmamışdır.

18. İddiaçı tələbinin hüquqi əsası kimi Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə MM) 269.7, 295, 306.4, 317.1, 319.1, 385, 442, 448, 449.4, 465.2, "İpoteka haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 34.1-ci maddələrinə istinad etmişdir.

19. Cavabdehlər tərəfindən iddia tələblərinə qarşı etiraz təqdim edilməmişdir.

20. Şirvan Kommersiya Məhkəməsinin e-2-2(121)-818/20 sayılı 2020-ci il 21 iyul tarixli qərarına əsasən iş üzrə məhkəmə mühasibatlıq ekspertizası və daşınmaz əmlakların qiymətləndirilməsi təyin edilmişdir.

21. Məhkəmə-mühasibatlıq ekspertizasının 9/4449 sayılı, 2020-ci il 16 dekabr tarixli rəyinə əsasən İddiaçı ASC ilə cavabdeh "Hacı Camalxan" Kəndli (Fermer) Təsərrüfatı arasında bağlanmış AK130/2012 sayılı, 2012-ci il 26 aprel tarixli kredit müqaviləsinə əsasən 2020-ci il 29 iyun tarixə əsas borcu üzrə 1.791.511,02 manat, faiz borcu üzrə 179.959,2 manat; AK369/2012 sayılı, 2012-ci il 28 sentyabr tarixli kredit müqaviləsi üzrə 2019-cu il 27 sentyabr tarixə 99.964,35 manat məbləğində əsas borc, 3.593,94 manat məbləğində faiz borcu; AK369/2012 sayılı, 2012-ci il 28 sentyabr tarixli kredit müqaviləsi üzrə 2020-ci il 29 iyun tarixə 99.964,35 manat məbləğində əsas borc, 8.125,66 manat məbləğində faiz borcunun olması müəyyən olunmuşdur. Rəyə əlavə edilən "ekspertiza xərclərinə dair" bildirişdən görünür ki, ekspertiza tədqiqatının dəyəri 350 manat məbləğində təşkil edir.

22. Məhkəmənin 2020-ci il 21 iyul tarixli qərarına əsasən daşınmaz əmlakların bazar qiymətinə uyğun qiymətləndirilməsi "xxxx" MMC-yə həvalə olunmuş və həmin MMC-nin əmlakların dəyərini müəyyən etmək üçün 266/BOB/20 sayılı, 267/BOB/20 sayılı, 268/BOB/20 sayılı, 269/BOB/20 sayılı, 2020-ci il 6 noyabr tarixli qiymətləndirmə hesabatları (rəyləri) ilə X5 mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, Xətai rayonu, Əhmədli qəsəbəsi, Əhmədli-5 küçəsində yerləşən 0,18 ha torpaq sahəsinin likvid dəyəri 500.000 manat məbləğində; X3 mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, Nəsimi rayonu, 28 may küçəsi, 11 sayılı evin, 11 sayılı mənzilinin likvid dəyəri 170.000 manat məbləğində; X3 mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, XXX küçəsi, 58b sayılı fərdi yaşayış evinin likvid dəyəri 850.000 manat məbləğində; X1 mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, XXX küçəsi, 58 sayılı 2 mərtəbəli fərdi yaşayış evinin likvid dəyəri 1.020.000 manat məbləğində olması müəyyən olunmuşdur. 2020-ci il 19 noyabr

tarixli ödəniş tapşırığına əsasən iddiaçı tərəfindən "xxxx" MMC-nin hesabına 2000 manat məbləğində pul vəsaiti ödənilmişdir.

23. Şirvan Kommersiya Məhkəməsinin 2021-ci il 9 fevral tarixli, e-2-2(121)-44/2021 sayılı qətnaməsi ilə iddia qismən təmin edilmiş, AK130/2012 sayılı, 2012-ci il 26 aprel tarixli kredit müqaviləsi üzrə 1.791.511,02 manat məbləğində əsas borc, 120.774,01 manat məbləğində faiz borcu, 6.400 manat məbləğində cərimə, cəmi 1.918.685,03 manat məbləğində kredit borcunun "Hacı Camalxan" Kəndli (Fermer) Təsərrüfatından alınaraq iddiaçıya ödənilməsi, AK130/2012 sayılı, 2012-ci il 26 aprel tarixli kredit müqaviləsi üzrə tələbin X3 mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, XXX küçəsi, 58b sayılı fərdi yaşayış evi; X1 mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, XXX küçəsi, 58 sayılı 2 mərtəbəli fərdi yaşayış evi; "Hacı Camalxan" Kəndli (Fermer) Təsərrüfatının mülkiyyətində olan 1.200.000 manat dəyərində dövriyyə mallarına - 600 baş inək (cins iribuynuzlu heyvanlara) yönəldilməsi, X3 mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, XXX küçəsi, 58b sayılı fərdi yaşayış evinin ilkin satış qiyməti 850.000 manat məbləğində olmaqla; X1 mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, XXX küçəsi, 58 sayılı 2 mərtəbəli fərdi yaşayış evinin ilkin satış qiyməti 1.020.000 manat məbləğində olmaqla açıq hərracdan satılması, "Hacı Camalxan" Kəndli (Fermer) Təsərrüfatının mülkiyyətində olan 1.200.000 manat dəyərində dövriyyə malları-600 baş inək (cins iribuynuzlu heyvanlar) açıq hərracdan satılması, həmin daşınmaz əmlakların və dövriyyə mallarının satılmasından əldə edilən vəsaitdən 1.918.685,03 manat məbləğində kredit borcunun iddiaçıya ödənilməsi, AK369/2012 sayılı, 2012-ci il 28 sentyabr tarixli kredit müqaviləsi üzrə 99.964,35 manat məbləğində əsas borc, 3.593,94 manat məbləğində faiz borcu, 24.000 manat məbləğində cərimə, cəmi 127.558,29 manat məbləğində kredit borcunun "Hacı Camalxan" Kəndli (Fermer) Təsərrüfatından alınaraq iddiaçıya ödənilməsi, AK369/2012 sayılı, 2012-ci il 28 sentyabr tarixli kredit müqaviləsi üzrə tələbin X3 mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, Nəsimi rayonu, 28 may küçəsi, 11 sayılı evin, 11 sayılı mənzili; X5 mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, Xətai rayonu, Əhmədli qəsəbəsi, Əhmədli-5 küçəsində yerləşən 0,18 ha torpaq sahəsi; "Hacı Camalxan" Kəndli (Fermer) Təsərrüfatının mülkiyyətində olan 400.000 manat dəyərində dövriyyə mallarına - 200 baş inək (cins iribuynuzlu heyvanlara) yönəldilməsi, X3 mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, Nəsimi rayonu, 28 may küçəsi, 11 sayılı evin, 11 sayılı mənzilinin ilkin satış qiyməti 170.000 manat məbləğində olmaqla; X5 mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, Xətai rayonu, Əhmədli qəsəbəsi, Əhmədli-5 küçəsində yerləşən 0,18 ha torpaq sahəsinin ilkin satış qiyməti 500.000 manat məbləğində olmaqla açıq hərracdan satılması, "Hacı Camalxan" Kəndli (Fermer) Təsərrüfatının mülkiyyətində olan 400.000 manat dəyərində dövriyyə malları - 200 baş inək (cins iribuynuzlu heyvanlar) açıq hərracdan satılması, həmin daşınmaz əmlakların və dövriyyə mallarının satılmasından əldə edilən vəsaitdən 127.558,29 manat məbləğində kredit borcunun iddiaçıya ödənilməsi, iş üzrə daşınmaz əmlakın qiymətləndirilməsi üzrə keçirilmiş tədqiqatının dəyəri olan 1.500 manat məbləğində pul vəsaitinin və ödənilmiş 25 manat məbləğində dövlət rüsumunun "Hacı Camalxan" Kəndli (Fermer) Təsərrüfatından alınaraq iddiaçıya ödənilməsi qət edilmiş, iddia tələbi qalan hissədə təmin edilməmişdir (hakim Namidar Misirzadə).

24. Birinci instansiya məhkəməsi gəlidiyi nəticə ilə bağlı göstərmişdir ki, cavabdeh kredit müqavilə(lər)i əsasında iddiaçıdan kredit almaq hüququna malik olduğu kimi, eyni zamanda göstərilən müqavilə əsasında kredit məbləğini iddiaçıya qaytarmalı olmasına dair vəzifələrin daşıyıcısı olmuşlar. Lakin cavabdeh kredit müqaviləsi əsasında iddiaçıdan kredit vəsaitini almasına dair hüququndan istifadə etmiş, kredit üzrə əsas borcu və faizləri ödəməli olmasına dair vəzifəsini isə icra etməyərək, pul öhdəliyini yerinə yetirməmişdir. Odur ki, iddiaçı əsas borcun və ona hesablanmış faiz borcunun ödənilməsini tələb etməkdə haqlıdır.

25. Məhkəmə hesab etmişdir ki, cavabdehdən əsas borcun və ona hesablanmış faizlərin tutulmasına dair iddia tələbi xarakterinə, tutulma qaydasına görə əsaslı olsa da, həcminə görə tam əsaslı deyildir. Ona görə ki, məhkəmə-mühasibatlıq ekspertizasının 9/4447 sayılı, 2020-ci il 18 noyabr tarixli rəyindən görünür ki, AK130/2012 sayılı, 2012-ci il 26 aprel tarixli kredit müqaviləsinə əsasən 2020-ci il 29 iyun tarixə əsas borcu üzrə

1.791.511,02 manat, faiz borcu üzrə 179.959,2 manat; AK369/2012 sayılı, 2012-ci il 28 sentyabr tarixli kredit müqaviləsi üzrə 2019-cu il 27 sentyabr tarixə 99964,35 manat məbləğində əsas borc, 3593,94 manat məbləğində faiz borcu; AK369/2012 sayılı, 2012-ci il 28 sentyabr tarixli kredit müqaviləsi üzrə 2020-ci il 29 iyun tarixə 99.964,35 manat məbləğində əsas borc, 8.125,66 manat məbləğində faiz borcunun olması müəyyən olunur.

26. Ekspert rəyini mötəbər sübut kimi qəbul edən məhkəmə belə qənaətə gəlmişdir ki, iddia qismən təmin edilərək, cavabdehdən AK130/2012 sayılı, 2012-ci il 26 aprel tarixli kredit müqaviləsi üzrə 1.791.511,02 manat məbləğində əsas borc, 120.774,01 manat məbləğində faiz borcu; AK369/2012 sayılı, 2012-ci il 28 sentyabr tarixli kredit müqaviləsi üzrə 99.964,35 manat məbləğində əsas borc, 3.593,94 manat məbləğində (müqavilə müddətinə) faiz borcu tutulmalıdır.

27. Belə ki, tərəflər arasında bağlanmış AK369/2012 sayılı, 2012-ci il 28 sentyabr tarixli kredit müqaviləsinin müddəti 2019-cu il 27 sentyabr tarixinə kimi müəyyənləşdirilmişdir. Lakin borclu müqavilənin şərtlərini pozaraq borc öhdəliyini icra etməkdən boyun qaçırdığı üçün iddiaçı məhkəməyə müraciət etmək məcburiyyətində qalmışdır. Tərəflər arasında bağlanmış kredit müqaviləsi ilə yaranan münasibətlər müddətli münasibətlər olduğundan, kreditin qaytarılma müddəti 2019-cu il 27 sentyabr tarixədək müəyyənləşdirilmişdir. Göründüyü kimi, borclu tərəfindən öhdəliklərin icra edilməməsinə görə tərəflərin qarşılıqlı hüquqi bağlılığı davam etsə də, müqavilənin qüvvədə olma müddəti 2019-cu il 27 sentyabr tarixdə bitmişdir. Sadalanan xüsusatlara əsasən, iddiaçı müqavilənin qüvvədə olma müddəti ərzində yəni, 2019-cu il 27 sentyabr tarixinə kimi faizləri tələb etmək hüququna malik olsa da, müqavilənin qüvvədə olma müddəti bitəndən sonra bu hüququ itirmişdir. Lakin iddiaçı borclu tərəfindən öhdəliklərin icra edilməməsinə görə zərərin ödənilməsinə tələb edə bilər. Odur ki, iddiaçının borcludan müqavilə müddəti bitdikdən sonra hesablanmış faizləri tələb etməsi əsassızdır. Buna görə də iddia həmin hissədə qismən təmin edilmiş, 2019-cu il 27 sentyabr tarixinə kimi əsas borca hesablanmış 3.593,94 manat məbləğində faiz borcu cavabdehdən tutulmuşdur.

28. İddianın cərimə borcunun ödənilməsi tələbinə münasibətdə məhkəmə iddia ərizəsində göstərilən AK130/2012 sayılı, 2012-ci il 26 aprel tarixli kredit müqaviləsi üzrə cərimənin 64.576,77 manat məbləğində deyil, 6.400 manat məbləğində, AK369/2012 sayılı, 2012-ci il 28 sentyabr tarixli kredit müqaviləsi üzrə cərimənin 247.776,66 məbləğində deyil, 24.000 manat məbləğində müəyyən edilməsini məqsədə müvafiq və ədalətli hesab etmişdir.

29. Məhkəmə Azərbaycan Respublikası MM-nin 297-ci maddəsinə istinadla göstərmişdir ki, cavabdehin iddiaçıya olan pul öhdəliyi girovla təmin edildiyindən və borclu iddiaçı qarşısında olan pul öhdəliyini yalnız özünün cavabdeh olduğu səbəblərdən icra etmədiyindən, tələbin girov qoyulmuş dövriyyədəki mallara yönəldilməsinə dair hissəsi də əsaslıdır. hesab edilmişdir.

30. Məhkəmə həmçinin qeyd etmişdir ki, cavabdehin iddiaçıya olan pul öhdəliyi ipoteka ilə təmin edildiyindən və borclu iddiaçı qarşısında olan pul öhdəliyini yalnız özünün cavabdeh olduğu səbəblərdən icra etmədiyindən, tələbin ipoteka qoyulmuş daşınmaz əmlak(lar)ə yönəldilməlidir. İddiaçının tələbinin ipoteka qoyulmuş göstərilən daşınmaz əmlak(lar)ə yönəldilməsi ipoteka ilə yüklü edilmiş qeyd edilən əmlakın açıq hərracdan satış yolu ilə realizə edilməlidir.

31. İpoteka predmet(lər)inin ilkin satış qiymətinə dair tərəflər arasında razılaşma olmadığından, ipoteka predmetinin ilkin satış qiymətini məhkəmə qiymətləndiricinin hesabat(lar)ı əsasında təyin etməklə, qeyd edilən daşınmaz əmlak(lar) açıq hərracdan satılması və həmin əmlak(lar)ın satılmasından əldə edilən vəsaitdən kredit borcunun ödənilməsi qərara alınmışdır.

32. İddia tələbinin "satışdan əldə olunan vəsait tələbin ödənilməsi üçün yetərli olmadıqda və ya hər hansı səbəbdən ipoteka predmetinə tutma yönəldilməsinin icrası mümkün olmadıqda borcun qalıq hissəsinin cavabdehdən tutulması"na dair hissəsi qətnamənin icrası zamanı həll edilən məsələ olduğundan əsassız hesab edilmişdir.

33. İddianın “daşınmaz əmlakların qiymətləndirilməsi üzrə keçirilmiş tədqiqatın dəyərini cavabdehdən tutulması”na dair hissəsi qismən əsaslı hesab edilmişdir. Məhkəmə xərcləri iddianın təmin edilmiş hissələrinə müvafiq olaraq tərəflərə aid edilməli olduğundan, iddiaçı tərəfindən daşınmaz əmlakların qiymətləndirilməsi üzrə keçirilmiş tədqiqatın dəyəri olan 2000 manat ödənildiyindən, iddia isə qismən təmin edildiyindən, 2000 manat qiymətləndirmə xərcinin 1500 manatı cavabdehə, 500 manatı isə iddiaçıya aid edilməli və buna görə də iddiaçı tərəfindən ödənilmiş qiymətləndirmə xərcinin 1500 manatı cavabdehdən alınaraq iddiaçıya ödənilməlidir.

34. Məhkəmə gəldiyi nəticəni Azərbaycan Respublikası MM-in 295, 297, 306.1, 317.1, 319.1, 385.1, 442, 443.1, 462.1, 467, 739.1, 739.2, “İpoteka haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 33, 39.3.3, “İcra haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 45.6-cı maddələrinə, “İpoteka haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiqi üzrə ipoteka predmeti olan əmlakın ilkin satış qiymətinin müəyyən edilməsi məsələsinə dair Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Mülki və Kommersiya kollegiyalarının 01 sayılı, 2020-ci il 20 iyul tarixli qərarına, Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə MPM) 107, 119.1-ci maddələrinə istinad etməklə əsaslandırmışdır.

35. Həmin qətnamədən cavabdeh “Hacı Camalxan” X9 apellyasiya şikayəti verərək onun qismən ləğv edilməsi, iddia tələbinin əsas və faiz borcu hissəsində iddia ərizəsinin ilkin məzmununda göstərilən həddə təmin edilməsi və iddia tələbinin cəriməyə aid hissədə isə təmin olunmaması barədə qətnamə qəbul olunmasını xahiş etmişdir.

b) Apellyasiya instansiyası məhkəməsindəki icraat

36. Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin Kommersiya Kollegiyasının 2021-ci il 01 iyun tarixli, 2-2(106)-116/2021 sayılı qətnaməsi ilə apellyasiya şikayəti təmin edilməmiş, birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılmışdır (sədrlik edən Tofiq Heydərov, hakimlər Tale Kərimov və İsmayıl Əhmədov).

37. Apellyasiya instansiyası məhkəməsi birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsində qeyd olunmuş əsaslara və hüquq normalarına istinad edərək hesab etmişdir ki, məhkəmə qanuni və əsaslı nəticəyə gəlmişdir.

38. Apellyasiya şikayətinin dəlillərinə münasibətdə məhkəmə qeyd etmişdir ki, cavabdehin birinci instansiya məhkəməsində verilməli olan vəsatətin təmin edilərək hüquqi qiymət verilməsi barədə xahişi, apellyasiya icraatı mərhələsində əlavə sübut toplamağa yönəldiyindən və apellyasiya icraatının mahiyyətinə zidd olduğundan təmin edilə bilməz.

39. Bundan əlavə, apellyasiya şikayətinin iddia tələbinin artırılması barədə ərizənin hüquqi əsaslarının araşdırılmadan qəbul edilməsinin qanunsuz olması və tələbin verilməsi ilkin iddia həcmində təmin edilməsi dəlili Azərbaycan Respublikası MPM-in 53-cü maddəsinə görə əsassız hesab edilmişdir.

40. Apellyasiya instansiya məhkəməsi gəldiyi nəticəni Azərbaycan Respublikası MM-in 295, 297, 306.1, 317.1, 319.1, 385.1, 442, 443.1, 462.1, 467, 739.1, 739.2, “İpoteka haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 33, 39.3.3, “İcra haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 45.6-cı maddələrinə, “İpoteka haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiqi üzrə ipoteka predmeti olan əmlakın ilkin satış qiymətinin müəyyən edilməsi məsələsinə dair Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Mülki və Kommersiya kollegiyalarının 01 sayılı, 2020-ci il 20 iyul tarixli qərarına və Azərbaycan Respublikası MPM-in 14.2, 88, 53, 217.1, 217.4, 372.1, 372.2-ci maddələrinə istinad etməklə əsaslandırmışdır.

41. Apellyasiya məhkəməsinin qətnaməsi 2021-ci il 11 iyun tarixində tərəflərə göndərilmişdir.

42. Həmin qətnamədən cavabdeh “Hacı Camalxan” X9 2021-ci il 22 iyun tarixində kassasiya şikayəti verərək, onun ləğv edilməsi və işin yenidən baxılması üçün apellyasiya instansiyası məhkəməsinə göndərilməsi barədə qərar qəbul olunmasını xahiş etmişdir.

I. KASSASIYA ŞİKAYƏTİNİN VƏ ONA QARŞI ETİRAZIN DƏLİLLƏRİ, MƏHKƏMƏ İCRAATI İŞTİRAKÇILARININ İZAHATLARI

a) Kassasiya şikayətinin dəlilləri

43. Apellyasiya icraatı zamanı prosesual hüquq normalarının kobud pozuntusuna yol verilmiş, "Hacı Camalxan" KFT-nin məhkəmə iclasında iştirakı təmin edilməmiş, verilmiş vəsatətlərin təmin edilməməsi ilə tərəflərin çəkişmə və bərabərlik hüququ pozulmuşdur. Hazırkı iş üzrə olan apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsinin "qət etdi" hissəsindən görünür ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi bu qətnamə ilə Şirvan Kommersiya Məhkəməsinin digər bir iş üzrə olan, yəni 2021-ci il 29 yanvar tarixli, e-2-2(121)23/2021 sayılı qətnaməsinin dəyişdirilmədən saxlanılmasını qət etmişdir. Yalnız bu hal sözügedən qətnamənin kassasiya icraatı qaydasında ləğv edilməsi üçün əsasdır.

44. Qətnamədə göstərilmişdir ki, məhkəmə kollegiyasının iclasının vaxtı və yeri barədə onlara məlumat verilməsinə baxmayaraq, məhkəmə iclasında iştirak etməmiş və bunun səbəbləri barədə məhkəməyə heç bir məlumat verməmişdirlər. Halbuki, 2021-ci il 1 iyun tarixinə təyin olunan məhkəmə kollegiyasının ilk iclasına rəsmi, yazılı vəsatət göndərilərək ipoteka predmetinə daxil olan əmlakların qiymətləndirilməsi məqsədilə məhkəmə-əmtəəşünaslıq ekspertizasının təyin edilməsi xahiş olunmuşdur.

45. Cavabdeh tərəf birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsini aldıqdan sonra əmlakların qiymətləndirilməsi ilə tanış ola bilməmişdir. Məbləğlər arasında kəskin fərq olduğundan, apellyasiya məhkəməsi tərəfindən təkrar qiymətləndirmə təyin olunması üçün vəsatət verilmişdir. Sözügedən vəsatətdə göstərilən xüsusatların əsaslarının təsdiqi kimi "xxxx" MMC-nin qiymətləndirmə barədə rəyləri əlavə olunmuşdur. Rəylərin əlavə edilməsi ilə vəsatətdə əsaslandırılmışdır ki, birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən təyin edilmiş, onların iştirakı olmadan keçirilmiş qiymətləndirmə nəticəsində təyin edilən qiymətlər əmlakların real bazar dəyərini əks etdirmir.

46. Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin vəsatətlə bağlı hüquqi mövqeyi ona görə əsassızdır ki, qətnamədə "Hacı-Camalxan" Kəndli (Fermer) Təsərrüfatı iddiaçı kimi qeyd olunsun da, hazırkı iş üzrə iddiaçı deyil, cavabdehdir. Bundan başqa, iddiaçının hər hansı hüququndan istifadə etməməsi müəssisənin qeyd olunan vəsatətlə apellyasiya instansiyası məhkəməsinə müraciət etməsini istisna etmir.

47. Tərəflərindən birinci instansiya məhkəməsinə ünvanlanmış 2021-ci il 8 fevral tarixli müraciətdə verilən vəsatətə onların iştirakı olmadan baxılması xahiş olunsun da, məhkəmə həmin vəsatəti təmin etməmiş, işə cavabdehin iştirakı olmadan baxaraq 2021-ci il 9 fevral tarixdə iş üzrə qətnamə qəbul etmişdir.

48. Bundan başqa, iddia tələbinin dəqiqləşdirilməsi barədə ərizə, 9/4449 sayılı, 2020-ci il 16 dekabr tarixli ekspertiza rəyi, "xxxx" MMC-nin 2020-ci il 6 noyabr tarixli, 266/BOB/20 sayılı və 267/BOB/20 sayılı, 268/BOB/20 sayılı və 269/BOB/20 sayılı qiymətləndirmə hesabatları (rəylərinin) onlara təqdim edilməmiş və bu sənədlərin məhkəmə araşdırmasında iştirakları təmin olunmamışdır.

49. Habelə, iddia tələbinin dəqiqləşdirilməsi barədə ərizənin, eləcə də ekspertiza rəyinin məzmunundan görünür ki, iddia olunan kredit məbləğinin həcmi ilk iddia tələbinin məzmununda göstərilən iddia məbləğinin həcmindən kəskin şəkildə fərqlənir. Belə ki, iddiaçı iddia ərizəsində onun xeyrinə ümumilikdə 1.067.850,50 manat məbləğində pulun tutulmasını xahiş etsə də, sonradan bu məbləğin ümumilikdə 2.332.666,6 manat olduğunu iddia etmiş birinci instansiya məhkəməsi isə iddia məbləğini ümumilikdə 1.918.685,03 manat məbləğində təmin etmişdir. 2021-ci il 8 fevral tarixində, yəni növbəti məhkəmə iclasının təyin edildiyi tarixdən bir gün əvvəl iddiaçının tələb olunan borc məbləğinin əsas borc, faiz borcu və cərimə borcu hissəsində məhkəmə-mühasibatlıq ekspertizasının təyin olunması üçün birinci instansiya məhkəməsinə müraciət etməkdə haqlı olsalar da, lakin iş tələm-tələsik baxan birinci instansiya məhkəməsi onların iştirakını təmin etmədən işə baxmaqla kobud səhvə yol vermişdir. Apellyasiya instansiyası məhkəməsi də birinci instansiya məhkəməsinin səhvlərini təkrarlayaraq məhkəmə kollegiyasının ilk iclasında

qətnamə qəbul etmişdir.

50. Bundan əlavə, apellyasiya instansiyası məhkəməsi Azərbaycan Respublikasının MPM-nin müddəalarının tələblərini yanlış təfsir etmiş, qətnamədə ifadə edilmiş hüquqi mövqeyə görə vəsatət və ona əlavə olunmuş auditor hesabatları (rəyləri) yeni sübut kimi dəyərləndirilməklə, qanunazidd nəticəyə gəlmişdir.

51. Apellyasiya məhkəmə iş üzrə tutmanın yönəlməsi tələb olunan əmlakların (ipoteka predmeti) qiymətləndirilməsinə dair cavabdeh tərəfindən verilmiş vəsatəti təmin etməməklə "İpoteka haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiqi üzrə ipoteka predmeti olan əmlakın ilkin satış qiymətinin müəyyən edilməsi məsələsinə dair Ali Məhkəmənin Mülki və Kommersiya kollegiyalarının 2020-ci il 20 iyul Qərarının analoji işlərə baxılması zamanı ipoteka predmetinin bazar və likvid dəyərinin müəyyənləşdirilməsi məqsədilə məhkəmələrin ardıcılıqla hansı prosessual hərəkətləri etməli olduğuna dair göstərişlərini nəzərə almamışdır.

52. Qeyd olunmuş dəlillərin yekununda kassator hesab etmişdir ki, iş üzrə həm tələb olunan borc məbləğinin obyektiv, əsaslı müəyyənləşdirilməsi üçün məhkəmə-mühasibatlıq ekspertizanın keçirilməsinə dair, həm də ipoteka predmetinin (əmlakların) yenidən qiymətləndirilməsinə dair vəsatətlərin təmin edilmədən qəbul olunmuş qətnamə cavabdehin mənafeyinə toxunmaqla, prosessual qanunvericiliyin tələblərinin kobudcasına pozulmasıdır, nəticədə qəbul olunmuş məhkəmə aktı qanunilik, əsaslılıq və ədalətlik meyarlarına cavab vermədiyindən, qətnamə ləğv edilməli və apellyasiya instansiyasında yol verilmiş səhvlərin aradan qaldırılması üçün təkrar apellyasiya baxışına qaytarılmalıdır.

53. Cavabdeh kassasiya şikayətini əsaslandırmaq üçün "İpoteka haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiqi üzrə ipoteka predmeti olan əmlakın ilkin satış qiymətinin müəyyən edilməsi məsələsinə dair Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Mülki və Kommersiya kollegiyalarının 01 sayılı, 2020-ci il 20 iyul tarixli qərarına və Azərbaycan Respublikası MPM-in 372.2, 372.6-cı maddələrinə istinad etmişdir.

b) Kassasiya şikayətinə qarşı etirazın dəlilləri

54. Cavabdeh "Hacı Camalxan" KFT kassasiya şikayətində apellyasiya məhkəməsinin prosessual hüquq normalarını pozaraq onu məhkəmə iclasında iştirak etmək imkanından məhrum etdiyini, eyni zamanda verilmiş vəsatətləri təmin etməməklə tərəflərin çəkişmə və bərabərlik hüququnu pozduğunu qeyd etmişdir. Halbuki, cavabdeh, məhkəməyə ipoteka predmetlərinin qiymətləndirilməsinə dair hesabatları (cavabdehin öz təşəbbüsü ilə keçirilmiş qiymətləndirmə hesabatlarını) göndərərək, təkrar əmtəəşünaslıq ekspertizasının keçirilməsini xahiş etmişdir. Bu da sübut edir ki, cavabdehin 2021-ci il 1 iyun tarixinə təyin edilmiş məhkəmə iclası barədə məlumatı olmuşdur. Həmçinin, qətnamədə cavabdeh "Hacı Camalxan" KFT-nin ərizə ilə məhkəməyə müraciət edərək, işə nümayəndəsinin iştirakı olmadan baxılmasını xahiş etdiyi qeyd olunmuşdur.

55. Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsindəki "qət etdi" hissəsində qətnamənin tarixi və nömrəsi texniki olaraq səhv qeyd olunmuşdur. Kassasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən bu səbəblə apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsinin ləğv edilməsi MPM-də nəzərdə tutulmamışdır.

56. Cavabdeh apellyasiya instansiyası məhkəməsinə "xxxx" MMC tərəfindən hazırlanmış ipoteka predmetlərinin bazar dəyərini əks etdirən hesabatları təqdim etmiş və həmin hesabatlara əsasən əmlakların qiymətləndirilməsi məqsədilə məhkəmə-əmtəəşünaslıq ekspertizasının təyin edilməsinə dair vəsatət ünvanlamışdır. 2021-ci il 1 iyun tarixində keçirilən məhkəmə iclasında, həmin hesabatların tədqiqi zamanı müəyyən olunmuşdur ki, hesabat "Qiymətləndirmə fəaliyyəti" haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanununun tələblərinə riayət edilmədən hazırlanmışdır. Belə ki, həmin hesabatlar 2 və ya 3 səhifədən ibarət olmaqla, orada qiymətləndirmənin hansı mütəxəssis tərəfindən keçirilməsi göstərilməmiş, həmin mütəxəssisin bu sahədə olan təcrübəsini təsdiq edən hər hansı sənəd əlavə olunmamış, həmçinin əmlakların bazar dəyərinin hansı mənbələrə istinadən əldə olunaraq müəyyən edilməsinə dair heç bir məlumat qeyd edilməmişdir.

Əmlakın qiymətləndirilməsində iştirak edən mütəxəssis, qiymətləndirmə sahəsində ali və ya orta ixtisas təhsili və ya müəyyən edilmiş qaydada əmlakın qiymətləndirilməsi sahəsində əlavə təhsil və ixtisas kursu keçməsinə təsdiq edən sertifikatla malik olmalıdır.

57. Bundan başqa, qətnamədə də qeyd edildiyi kimi, Azərbaycan Respublikasının MPM-in 372.2-ci maddəsinə əsasən, əlavə faktlar və sübutlar məhkəmə tərəfindən o halda qəbul edilir ki, ərizəçi onların birinci instansiya məhkəməsində təqdim edilməsinin ondan asılı olmayan səbəblərə görə mümkün olmadığını əsaslandırır. Lakin cavabdehin nümayəndəsi birinci instansiya məhkəməsinə 2021-ci il 8 fevral tarixində elektron qaydada müraciət ünvanlayaraq, iddiaçının onlara qarşı tələb olunan borc məbləğinin əsas borc, faiz borcu və cərimə borcu hissəsində məhkəmə-mühasibatlıq ekspertizası təyin olunmasını xahiş etmiş, lakin ipoteka ilə yüklü edilmiş əmlakların qiymətləndirici tərəfindən verdiyi rəyi mübahisələndirməmişdir. Bu da onu göstərir ki, cavabdeh yalnız borc məbləği ilə razılaşmamış, ipoteka predmetlərinin bazar dəyərində münasibətdə heç bir mübahisəsi olmamışdır. Belə ki, birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən qəbul edilmiş mülki iş üzrə həm məhkəmə mühasibatlıq, həm də əmtəəşünaslıq ekspertizalarının keçirilməsinə dair məhkəmə qərarından cavabdehin məlumatı olmuş, cavabdeh əmlakları mütəxəssisə təqdim edərək (qiymətləndirmə aktında olan fotosəkillər), qiymətləndirilməsində iştirak etmişdir.

58. İş üzrə təyin edilmiş ekspertizaların yekun rəyləri daxil olduqdan sonra, birinci instansiya məhkəməsi 2021-ci il 12 yanvar tarixli qərarla ilə məhkəmə iclasını 2021-ci il 9 fevral tarixinə, saat 10:00-a təyin etmişdir. Cavabdeh bu müddət ərzində ekspertizaların yekun rəyləri ilə tanış ola və öz qeydlərini apara bilərdi. Lakin cavabdehin nümayəndəsi A.Camalov 2021-ci il 9 fevral tarixində "Elektron məhkəmə" informasiya sistemi vasitəsilə ərizə göndərərək, işə onların iştirakı olmadan baxılmasını və məhkəmə mühasibatlıq ekspertizasının keçirilməsi xahiş edərək, özünü sanki birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən təyin olunmuş ekspertizalardan məlumatı olmamış kimi göstərmişdir. Göründüyü kimi, cavabdehin birinci instansiya məhkəməsində sübutlar təqdim etmək üçün kifayət qədər prosesual baxımdan imkanı olmuş və o, bu imkanından istifadə etməmişdir.

59. Şikayətçi hesab edir ki, məhkəmə ilk növbədə ipoteka predmetinin ilkin satış qiymətinə münasibətdə tərəflərin öz aralarında hər hansı bir razılığın olub-olmamasını araşdırmalıdır. Lakin cavabdeh nəzərə almamışdır ki, belə bir razılıq məhkəmə iclasında ifadə olunmalıdır. Cavabdeh məhkəmə iclasları barədə məlumatlı olmasına baxmayaraq, heç bir məhkəmə prosesində iştirak etmədiyindən, bu cür əsaslandırma etməsinin hüquqi əsası yoxdur. Belə olan halda, məhkəmə haqlı olaraq əmlakın likvid dəyərinin müəyyən edilməsi üçün əmtəəşünaslıq ekspertizası təyin edərək, maddi-prosessual qanunları gözləmişdir.

60. Eyni zamanda, iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət olunduğu zaman, cavabdehdən yalnız gecikən əsas və faiz borcu tələb olunmuş, daha sonra iddia tələbi artırılaraq, kredit üzrə borc tam şəkildə tələb edilmişdir. Azərbaycan Respublikasının MPM-in 53-cü maddəsinə əsasən, iddiaçı məhkəmə tərəfindən qətnamə qəbul edilənə kimi iddianın əsasını və ya predmetini dəyişməyə, iddia tələbinin həcmi artırmağa və ya azaltmağa haqlıdır.

c) Məhkəmə icraatı iştirakçılarının izahatları

61. Cavabdeh «Hacı Camalxan» KFT-nin nümayəndəsi məhkəmə iclasında vəkilətsiz iştirak etdiyi üçün Azərbaycan Respublikası MPM-nin 67.1-ci maddəsinə əsasən onun izahatı dinlənilməmişdir.

62. İddiaçının vəkili və nümayəndəsi kassasiya şikayətinin dəlillərinə etiraz edərək, şikayətin təmin olunmamasını xahiş etmişlər.

63. İşə baxılmasının vaxtı və yeri haqqında lazımı qaydada məlumatlandırılmasına baxmayaraq digər cavabdehlər məhkəmə iclasında iştirak etməmişdir. Cavabdehlərə göndərilmiş məhkəmə bildirişində iclasa gəlmədiyi halda da işə baxılmasının və iş üzrə qərar qəbul edilməsinin mümkünlüyü barədə xəbərdarlıq olunmuşdur (MPM-in 415.3-cü

maddəsi). Bu səbəbdən, məhkəmə kollegiyası işə həmin şəxslərin iştirakı olmadan baxılmasını və qərar qəbul edilməsini mümkün hesab etmişdir.

II. KASSASIYA ŞİKAYƏTİNİN MÜMKÜNLÜYÜ, KASSASIYA BAXIŞININ HƏDLƏRİ

64. Kassasiya şikayətləri vaxtında, yəni apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsinin təqdim olunduğu gündən 2 ay müddətində verilmiş (MPM-in 405.0.1-ci maddəsi), kassasiya şikayətlərinin məzmunu MPM-nin 407-ci maddəsinin tələblərinə uyğundur. Ona görə də, şikayətlər mümkün hesab edilmişdir.

65. İş üzrə cavabdeh apellyasiya məhkəməsinin qətnaməsinə bütövlükdə mübahisələndirdiyi üçün, hazırkı icraat çərçivəsində məhkəmə aktının qanuniliyi və əsaslılığı tam olaraq yoxlanılacaqdır (MPM-in 403 və 416-cı maddələri).

66. Kassasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən işin faktiki halları yoxlanılmasa da, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin maddi və prosesual hüquq normalarını düzgün tətbiq edib-etməməsini yoxlayarkən hüquqi məsələlərin düzgün qiymətləndirilməsi üçün işin faktiki hallarının nəzərə alınması və onlara istinad olunması zəruridir. Kassasiya instansiyası məhkəməsinin işin müəyyən edilmiş faktiki hallarına istinad etməsi faktiki halların yoxlanılması və araşdırılması kimi qiymətləndirilməməlidir.

III.TƏTBİQ EDİLƏN HÜQUQ

67. Azərbaycan Respublikası MM-in müvafiq müddəalarında aşağıdakılar nəzərdə tutulmuşdur:

“Maddə 295. Girov qoyulmuş əşyaya tutmanın yönəldilməsi əsasları

Girov saxlayanın (kreditorun) tələblərinin ödənilməsi üçün tutma girov qoyulmuş əşyaya borclu girovla təmin edilmiş öhdəliyi onun cavabdeh olduğu səbəblərdən icra etmədikdə və ya lazımcı icra etmədikdə yönəldilə bilər.”

“Maddə 297. Girov qoyulmuş əşyanın realizə edilməsi (satılması)

Girov qoyulmuş əşya hərracda (açıq auksionda) və ya “Daşınar əmlakın yüklülüyü haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilmiş hallarda istənilən üsulla satıla bilər.”

“Maddə 306. Dövriyyədəki malların girovu

306.1. Dövriyyədəki malların girovu zamanı girov qoyulan mallar girov qoyanda saxlanılır və girov qoyana girov qoyulmuş əmlakın (əmtəə ehtiyatları, xammal, materiallar, yarımfabrikatlar, hazır məhsul və i.a.) tərkibini və natural formasını dəyişdirmək hüququ verilir

...

“Maddə 317. İpoteka ilə yüklü olan əşyanı satmaq tələbi

317.1. Borclu təminat vasitəsi ipoteka olan əsas öhdəliyi icra etmədikdə və ya lazımcı icra etmədikdə, ipoteka saxlayan daşınmaz əşyanın satılmasını tələb edə bilər.

317.2. Satış “İpoteka haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq həyata keçirilir.”

“Maddə 319. Borclunun öhdəlikləri yerinə yetirməyi gecikdirməsinin nəticələri

319.1. Əgər borclu icrasını təmin etmək üçün əşyanın ipotekaya verildiyi öhdəliklərin yerinə yetirilməsini gecikdirmişsə, ipoteka saxlayan ipoteka ilə yüklü edilmiş obyektı açıq hərracdan satmaq hüququna malikdir. Borclunun ipoteka ilə təmin olunmuş öhdəliklərini yerinə yetirmədiyi və ya yerinə yetirilməsini gecikdirdiyi hallarda daşınmaz əmlaka mülkiyyət hüququnun bilavasitə kreditora keçməsi barədə razılaşma etibarsızdır.

...”

“Maddə 385. Öhdəlik anlayışı

385.1. Öhdəliyə əsasən bir şəxs (borclu) başqa şəxsin (kreditorun) xeyrinə müəyyən hərəkəti etməlidir, məsələn, pul ödəməli, əmlak verməli, iş görməli, xidmətlər göstərməli və i.a. və ya müəyyən hərəkətdən çəkinməlidir, kreditorun isə borcludan vəzifəsinin icrasını tələb etmək hüququ vardır.

385.2. Öz məzmunundan və xarakterindən asılı olaraq, öhdəlik tərəflərdən hər birinin üzərinə istər müqavilə münasibətləri zamanı, istərsə də belə münasibətlərdən sonra digər tərəfin hüquqlarına və əmlakına xüsusi qayğı göstərmək vəzifəsinə qoya bilər.”

“Maddə 442. Öhdəliyin icra edilməməsi anlayışı

Öhdəliyin icra edilməməsi dedikdə onun pozulması və ya lazımınca icra edilməməsi (vaxtında icra edilməməsi, mallarda, işlərdə və xidmətlərdə qüsurlarla və ya öhdəliyin məzmununu ilə müəyyənləşdirilmiş digər şərtləri pozmaqla icra edilməsi) başa düşülür.”

“Maddə 443. Öhdəliyin icra edilməməsi ilə vurulan zərərin əvəzinin ödənilməsi

443.1. Öhdəliyini icra etməyən borclu kreditora dəymiş zərərin əvəzini ödəməyə borcludur. Borclunun üzərinə öhdəliyi pozmağa görə məsuliyyət qoyulmadıqda bu qayda qüvvədə olmur.

443.2. Zərər bu Məcəllənin 21-ci maddəsində nəzərdə tutulan qaydalara uyğun müəyyənləşdirilir.”

“Maddə 460. Öhdəliklərin icrasının təmin edilməsi üsulları

460.1. Öhdəliklərin icrası girov, dəbbə pulu, borclunun əmlakının saxlanması, zəminlik, qarantıya, beh ilə və bu Məcəllədə və ya müqavilədə nəzərdə tutulan digər üsullarla təmin edilə bilər.

460.2. Öhdəliyin icrasının təmin edilməsi barədə razılaşmanın etibarsızlığı əsas öhdəliyin etibarsızlığına səbəb olmur.

460.3. Əgər bu Məcəllə ilə ayrı qayda müəyyənləşdirilməyibsə, əsas öhdəliyin etibarsızlığı onu təmin edən öhdəliyin etibarsızlığına səbəb olur.”

“Maddə 462. Dəbbə pulu anlayışı

462.1. Dəbbə pulu (cərimə, penya) müqavilə ilə müəyyənləşdirilən, öhdəliyin icra edilmədiyi və ya lazımınca icra edilmədiyi, o cümlədən icranın gecikdirildiyi halda borclunun kreditora ödəməli olduğu pul məbləğidir. Əgər öhdəliyin məzmununu hərəkətdən çəkinmək təşkil edirsə, dəbbə pulu hərəkətin edildiyi andan tutulmalıdır. Dəbbə pulunun ödənilməsi tələbi üzrə kreditor ona zərər vurulduğunu sübuta yetirməyə borclu deyildir.

...”

“Maddə 467. Məhkəmə tərəfindən dəbbə pulunun azaldılması

Məhkəmə işin hallarını nəzərə alaraq tənəsübsüz surətdə yüksək dəbbə pulunu azalda bilər. Tənəsüb müəyyənləşdirilərkən kreditorun həm əmlak mənafeləri, həm də

bütün əsaslı mənafeləri nəzərə alınır. Dəbbə pulu ödənildikdən sonra onun miqdarının azaldılması istisna edilir.”

“Maddə 739. Borc müqaviləsi

739.1. Borc müqaviləsinə görə, iştirakçılardan biri (borc verən) pula və ya digər əvəz edilən əşyalara mülkiyyət hüququnu digər iştirakçıya (borc alana) keçirməyi öhdəsinə götürür, digər iştirakçı (borc alan) isə aldığı pulu müvafiq olaraq pul və ya eyni keyfiyyətdə və miqdarda olan eyni növlü əşyalar şəklində borc verənə qaytarmağı öhdəsinə götürür.

739.2. Borc müqaviləsinin predmeti hər hansı pul məbləği olduqda, o, kredit müqaviləsi adlandırılır. Müstəqil peşə fəaliyyəti şəklində pul borc verməklə məşğul olan şəxslər əlavə olaraq peşəkarlıq qaydasında kreditlər verilməsi haqqında müddəaları gözləməlidirlər.”

68. “Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 467-ci maddəsinin bəzi müddələrinin şərh edilməsinə dair” Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumunun 2014-cü il 15 iyul tarixli Qərarında nəzərdə tutulmuşdur:

“... məhkəmələr tərəfindən qanunvericiliklə müəyyən edilən cərimə və maliyyə sanksiyalarının ədalətli tətbiqi əsasları qiymətləndirilərkən onların mahiyyət etibarını ilə bərpəedici və ya tənbehedici (məcburi tutulan müəyyən pul məbləği) xüsusiyyəti nəzərə alınmalıdır.

... Müvafiq icra hakimiyyəti orqanı və ya məhkəmələr tərəfindən tətbiq edilən cərimə və maliyyə sanksiyası qanunvericiliklə nəzərdə tutulan qaydada mütənasib və ədalətli olmalıdır. Bu isə baş vermiş hüquq pozuntusuna tətbiq edilən maliyyə sanksiyası müəyyən edilərkən təsərrüfat subyektlərinin iqtisadi vəziyyətinin nəzərə alınmasını tələb edir.

... Qeyd olunduğu kimi, maliyyə sanksiyası və ona hesablanmış dəbbə pulu (penya) qanunvericiliklə müəyyən edilir və onlar dövlət tərəfindən hüquq pozuntusuna yol vermiş subyektlərə göstərilən neqativ təsir vasitəsi olmaqla, hər bir halda publik-hüquqi və ictimai əhəmiyyətli xarakter daşıyır. Belə ki, ümumi (publik) hüquq münasibətləri hakimiyyət xarakterli səlahiyyətlərin realizəsi ilə bağlıdır. Bu cür hüquq münasibətlərində hüququn məcburetmə funksiyaları qanundan irəli gəlir və bu hüquq münasibətlərinin subyektləri həmin qanunun tələblərindən kənara çıxma bilməzlər. Eyni tələb Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 71-ci maddəsində də müəyyən edilmişdir. Həmin maddənin X hissəsində göstərilir ki, dövlət orqanları yalnız bu Konstitusiyaya əsasında, qanunla müəyyən edilmiş qaydada və hüdudlarda fəaliyyət göstərə bilərlər.

...”

69. Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəllənin müvafiq müddələrində aşağıdakılar nəzərdə tutulur:

Maddə 14. İş üzrə məhkəmə baxışının prinsipləri

...

14.2. Məhkəmə yalnız tərəflərin təqdim etdikləri sübutları araşdırmalı və onlardan istifadə etməlidir.

...”

Maddə 53. İddianın dəyişdirilməsi

İddiaçı işin məhkəmədə baxılmağa hazırlanması yekunlaşana qədər iddianın əsasını və ya predmetini dəyişməyə, iddia tələbinin həcmi artırmağa və ya azaltmağa haqlıdır. Məhkəmə baxışı zamanı iddianın əsasını və ya predmetini dəyişməyə, iddia tələbinin həcmi artırmağa və ya azaltmağa o halda yol verilir ki, bunun üçün əsaslar məhkəmə baxışı gedişində əmələ gəlmiş olsun və ya iddiaçı bu

hərəkətlərin işin məhkəmədə baxılmağa hazırlanması yekunlaşana qədər edilməsinin ondan asılı olmayan səbəblərə görə mümkün olmadığını əsaslandırın. “

“Maddə 77. Sübut etmə vəzifəsi

77.1. Hər bir tərəf öz tələblərinin və etirazlarının əsası kimi istinad etdiyi halları sübut etməlidir.

...”

“Maddə 88. Sübutların qiymətləndirilməsi

Məhkəmə sübutlara obyektiv, qərəzsiz, hərtərəfli və tam baxdıqdan sonra həmin sübutlara tətbiq edilməli hüquq normalarına müvafiq olaraq qiymət verir. Heç bir sübutun məhkəmə üçün qabaqcadan müəyyən edilmiş qüvvəsi yoxdur.”

...”

Maddə 372. Apellyasiya instansiyası məhkəməsində işə baxılmanın hədləri

372.1. Apellyasiya instansiyası məhkəməsi tam hüquqlu məhkəmə kimi işə işdə olan və əlavə təqdim olunmuş sübutlar əsasında mahiyyəti üzrə baxır.

372.2. Yeni sübutlar və yeni tələblər apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən o halda qəbul edilir ki, işdə iştirak edən şəxslər həmin sübutların və tələblərin birinci instansiya məhkəməsində təqdim edilməsinin onlardan asılı olmayan səbəblərə görə mümkün olmadığını əsaslandırın.

...”

“Maddə 416. Kassasiya instansiyasında işə baxmanın hədləri

Kassasiya instansiyası məhkəməsi apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosessual hüquq normalarının düzgün tətbiq edilməsini yoxlayır.”

IV. Kassasiya instansiyası məhkəməsinin mövqeyi

70. Məhkəmə kollegiyası apellyasiya instansiyası məhkəməsinin gəldiyi nəticə ilə razılaşmır və aşağıdakı qaydada hüquqi qiymətləndirmənin aparılmasını zəruri hesab edir.

71. Belə ki, cavabdehin kassasiya şikayətinin dəlili ondan ibarətdir ki, iddia tələbinin dəqiqləşdirilməsi barədə ərizə, iş üzrə verilmiş ekspert rəyi, əmlakların qiymətləndirmə hesabatları (rəyləri) cavabdehə təqdim edilməmiş və bununla da, həmin sənədlərin məhkəmədə araşdırılmasında iştirakları təmin olunmamışdır. Cavabdeh tərəf birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsini aldıqdan sonra əmlakların qiymətləndirilməsi ilə tanış ola bilmişdir. Məbləğlər arasında kəskin fərq olduğundan, apellyasiya məhkəməsi tərəfindən təkrar qiymətləndirmə təyin olunması üçün vəsatət verilmişdir. Məhkəmə həmin vəsatəti qiymətləndirərkən MPM-nin 372-ci maddəsinin tələblərinə əməl etməmişdir.

72. Cavabdehin kassasiya şikayətinin dəlilləri işin materialları ilə birgə araşdırılaraq müəyyən edilmişdir ki, iddiaçı tərəfindən iddia tələbinin dəqiqləşdirilməsi barədə birinci instansiya məhkəməsinə ilk ərizə 2020-ci il 03 iyul tarixində elektron qaydada deyil (elektron işə belə ərizə əlavə edilməmişdir), kağız daşıyıcıda təqdim edilmişdir. Halbuki, MPM-nin 10-1.3-cü maddəsinin tələbinə əsasən kommərsiya mübahisələri üzrə məhkəmə icraatı, o cümlədən ərizə, şikayət və digər sənədlərin göndərilməsi, qəbulu, habelə məhkəmə sənədlərinin məhkəməyə və proses iştirakçılarına çatdırılması «Elektron məhkəmə» informasiya sistemində yaradılan elektron kabinet vasitəsilə həyata keçirilir.

73. İşin, o cümlədən elektron işin materiallarından aydın olur ki, məhkəmə mühasibatlıq ekspertizasının 2020-ci il 16 dekabr tarixli rəyi birinci instansiya məhkəməsinə daxil olduqdan sonra iddiaçı tərəfindən iddia tələbinin həcmünün artırılması barədə 2021-ci il 11 yanvar tarixli növbəti ərizə verilmiş, həmin ərizə 2021-ci il 13 yanvar tarixində elektron qaydada təhvil alınmış, 2021-ci il 09 fevral tarixli məhkəmə iclasında

isə yekun məhkəmə aktı çıxarılmışdır. Lakin işdən həmin ekspert rəyinin və əmlakların qiymətləndirilməsinə dair hesabatların işdə iştirak edən şəxslərə təqdim olunması və ya elektron işə əlavə edilməsi müəyyən edilmir.

74. Prosesual qanunvericiliyin tələbinə görə işdə iştirak edən şəxslər öz tələblərini əsaslandırdıqları dəlillər, sübutlar və hüquqi nəticələr barədə bir-birlərinə məlumat verməyə borcludur ki, digər tərəf bunlara qarşı özünün müdafiəsini təşkil edə bilsin (MPM-nin 9.2-ci maddəsi). Həmçinin işdə iştirak edən şəxslər ekspertizanın keçirilməsinin gedişi haqqında məlumat əldə etməyə haqlıdır (MPM-nin 99.1-ci maddəsi).

75. Məhkəmə kollegiyası cavabdehin kassasiya şikayətinin dəlilini əsaslı hesab edərək qeyd edir ki, birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən məhkəmə-mühasibatlıq ekspertizasının rəyi və əmlakların qiymətləndirilməsi barədə hesabatlar cavabdehlərə təqdim olunmadan və həmin sübutlara qarşı cavabdehlərin müdafiələrini təşkil etmələri üçün lazımi şərait yaradılmadan yekun məhkəmə aktı çıxarılaqla MPM-nin 9.2, 99.1-ci maddələrinin tələbləri pozulmuşdur.

76. İşin materiallarından görünür ki, cavabdeh tərəfindən apellyasiya instansiyası məhkəməsinə vəsatət verilərək əmlakların qiymətləndirilməsi ilə birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsini aldıqdan sonra tanış olmaları səbəbindən, tələbin yönəldiyi əmlakların yenidən qiymətləndirilməsi üçün iş üzrə əmtəəşünaslıq ekspertizasının təyin edilməsi xahiş edilmişdir.

77. Lakin apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən cavabdehin vəsatətinə və apellyasiya şikayətinin dəlillərinə qiymət verilərkən, qeyd olunan prosesual hüquq normalarının pozulması nəzərə alınmamış, bununla da həmin məhkəmə tərəfindən də MPM-nin 372-ci maddəsinin tələbləri pozulmuşdur.

78. Nəzərə alınmalıdır ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi tam hüquqlu məhkəmə kimi işə işdə olan və əlavə təqdim olunmuş sübutlar əsasında mahiyyəti üzrə baxır. İşdə olan sübutlar əsasında işə baxmaq mümkün olmadıqda məhkəmə zəruri əlavə sübutlar təqdim etməyi tərəflərə təklif edə bilər. Hakim tərəflərlə işin və mübahisənin vəziyyətini müzakirə edir. Məhkəmə həqiqətə nail olmaq üçün işin hərtərəfli, tam və obyektiv tədqiqinə lazımi şərait yaradır. Bunun üçün məhkəmə: işdə iştirak edən şəxslərə onların prosesual hüquq və vəzifələrini izah edir, görüləcək, yaxud görülməyəcək hərəkətlərin nəticələri barədə onları xəbərdar edir, onların prosesual hüquqlarının həyata keçməsinə kömək göstərir.

79. *Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 125-ci maddəsinin VII hissəsinin Azərbaycan Respublikasının mülki prosesual qanunvericiliyi baxımından şərh edilməsinə dair* Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun 18 mart 2019-cu il tarixli qərarında göstərilmişdir ki, «...mülki məhkəmə icraatında çəkişmə prinsipinin inkişafına baxmayaraq, məhkəmə çəkişmə prosesində iş üzrə həqiqətə nail olmaq üçün işin bütün hallarının hərtərəfli, tam və obyektiv müəyyənləşdirilməsinin təmin edilməsindən azad olunmayıb..... Mülki Prosesual Məcəllənin 14.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş vəzifələr çərçivəsində işə baxan məhkəmə hansı halların iş üçün əhəmiyyət kəsb etdiyini, hansı tərəfin onları sübut etməli olduğunu və ya verilən tələbin təmin olunması üçün hansı halların sübut edilməli olduğunu tərəflərin istinad edib-etməməsindən asılı olmayaraq onlarla müzakirə etməlidir».

80. Məhkəmənin həqiqətə nail olunması üçün işin hərtərəfli, tam və obyektiv tədqiqinə *lazımi şəraitin yaradılmaması*, sübutlara obyektiv, qərəzsiz, hərtərəfli və tam baxdıqdan sonra hüquq normalarına müvafiq olaraq qiymətləndirilməməsi və bununla da qəbul edilən məhkəmə aktlarının qanunilik və əsaslılıq meyarlarına cavab verməməsi bu aktların əsaslı olmasını şübhə altına alır (*Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun A.Şoşanovun şikayəti üzrə 2015-ci il 11 fevral tarixli, F.Şirinovun şikayəti üzrə 2016-cı il 16 noyabr tarixli Qərarları*).

81. Məhkəmə kollegiyası qeyd edilənləri və Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun istinad olunan hüquqi mövqeyləri nəzərə alaraq hesab edir ki, işin yeni apellyasiya baxışı zamanı ədalət mühakiməsinin çəkişmə, tərəflərin bərabərliyi prinsiplərinə əməl edilməklə, işdə iştiaq edən şəxslərin dəlillərinə mülki prosessual qanunvericiliyin tələblərinə müvafiq olaraq qiymət verilməlidir.

82. Beləliklə, məhkəmə kollegiyası yuxarıda göstərilənlərə əsasən belə qənaətə gəlir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin iş üzrə qətnaməsi prosessual hüquq normalarının pozulmasına görə ləğv edilməli, iş yenidən baxılması üçün apellyasiya instansiyası məhkəməsinə göndərilməli, kassasiya şikayəti təmin edilməlidir.

83. Məhkəmə kollegiyası MPM-in 417-419-cu maddələrini rəhbər tutaraq,

qərara aldı:

Kassasiya şikayəti təmin olunsun.

Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin Kommersiya Kollegiyasının 2020-ci il 1 iyun tarixli, 2-2(106)-116/2021 sayılı qətnaməsi ləğv edilsin.

İş yenidən baxılması üçün Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinə göndərilsin.

Qərar qəbul edildiyi andan qüvvəyə minir.

Sədrlik edən

K.N.Abiyeva

Hakimlər

B.F.Qəribov

B.M.Məmmədli